

СШИТОК 12

Ціна 15ц. 10 за \$1.25

ДО НАБУТЯ У ВСІХ КНИГАРНЯХ

ПІРВАНЕ ДИТЯ

Роберт Блюм

— Ні, ні — рішучо ні!... Не оставлю на поталу своїх дітей!

Ільона хотіла ще бігти за своїм мнимим опікуном, але той вийшов вже за Турком і замкнув двері. Непевним ходом вернула на своє первісне місце.

Сльози насильно тиснулися до очий — вона ж була тепер певною, що опікун обманив її. Ще не встигла зібрати своїх думок разом, коли се увійшли до середини ті дві дівчині, що перше її порядкували, і кивнули до ньої щоб йшла за ними. Ільона ще раз відвернула ся до сестер, бачила як вони гірко плачучи обіймали одна другу, а потім ледво поволікла ся за слугами.

Коли вернула до своєї кімнати, дівчата принесли її дорогі шовкові убори і жемчуги і дали її зрозуміти, щоб дозволила себе прибрати. Стривожена відступила від тих уборів і з розпукою почала боронити ся перед слугами, що силою намагали ся її убрати. Коли почала кричати в голос, відчинили ся знагла двері і до середини вбіг якийсь страшний чоловік. В його правій руці виблискував ніж, котрим вимахував перед очима Ільони і вигукував якісь грізні але для ньої незрозумілі слова. Смертельна тривога ньою заволоділа — з криком впала на коліна, заслонюючи себе руками. Вона тепер зрозуміла дуже добре, що він хоче її сказати — коли добровільно не піддасть ся, то стратить жите.

Служниці підоймили її в гору. Розібрали її з попереднього убраня, і стали прибирати у пишні убори, а коли Ільона почала пручати ся, побачила ніж над собою. Не мала вже більше відваги очий підняти, так страшним був вид того чоловіка. Обезсилена страхом, дала себе убрати й поначепляти на себе всяких дорогоцінностей. В одну хвилину стало її все байдужим — одно ще тільки бажанє мала, а се — щоб смерть вибавила її від ганьби, бо прочувала що її має стрінути... Прочутє ганьби майже умертвляло її.

Скінчивши вбиранє Ільони, служниці аж сплеснули в долоні з захвату і з подивом на ню гляділи. Аж присутний при тому мущина щось їм строго наговорив, тоді вони без опору забрались звідтам. Ільона з серцем сильно бючим зі страху гляділа на того страшного чоловіка, що тепер повільним ходом наближив ся до ньої.

— Ходи зі мною — промовив ломаною німецькою мовою — але вважай, не кричи, бо згинеш!

— Змилосердїть ся — зі сльозами в очах просила Ільона — скажіть мені, чого тут хочуть від мене, де провадите мене?

Але на се не отримала ніякої відповіді; він лиш грізно поглянув і відвернув ся до виходу. Ільона немов задеревіла, не була в силі рушити ся з місця. Страшний той чоловік оглянув ся, а коли побачив, що вона не йде за ним, знова підняв ножаку. Дівчина з переляку пішла за ним. Пропустивши її через двері, йшов потім побіч ньої, все з піднятим ножем. Ільона немов у сні за ним поступала. То, що її стрінуло в послідних годинах, видало ся її так дуже дивним, так незрозумілим, що вона рукою потерла чоло, щоб переконатися, чи дійсно не спить.

При кінці сінїй вижидала її знова одна служниця. Ся взяла її за руку і прикривши її лице сіточкою, звела вузкими східцями долів і вивела на двір. Перед дверми стояла лєктика і поки ще Ільона зрозуміла що з ньою роблять, всунули її до середини; зі стогоном впала на м'яке сидженє. Двох людей вхопило лєктику і понєсло на раменах. Страшний чоловік з ножакою йшов мовчки побіч. Ільона притиснула рукою сильно бюче ся серце. Куди її несуть тепер? Всемогучий Боже, якому то зрадникови вона впала тепер в руки?! Може він спродав її Туркови? О, Боже — радше все инше — тільки не се! Закрила руками бліде личко — її тривога була так велика, що вона навіть плакати не була в силі.

Виглянувши вікном лєктики, побачила побіч себе свойого ворога; стрінула його дикий погляд, що її від ньопо дрощ цілим тілом пройшов. Потім знова закрила лице руками. За якийсь час відчула, що люди, несучі лєктику, звільнили ходу. Виглянувши вікном, побачила, що находить ся перед якоюсь величньою будовою, гейби палатою, через браму котрої входило й виходило много богатих Турків. Лєктику внесено бічним входом і задержано серед майдану окруженого пальмами, посередині котрого водопрай виприскував воду. Страшний сторож наближив ся до лєктики і втворив дверцята. Ільона не свідомо підняла ся і висіла. Її тривога не мала границь, перед її очима стало щось мерехкотіти так, що вона не була в силі навіть пізнати, де то находить ся.

Страшний чоловік вхопив її за руку й бічним входом впровадив її до палати.

Вона непевним ходом поступала побіч нього. Кілька разів мало не впала, але товариш силою підривав її в гору.

Увійшли в довгі, килимами вистелені сіни. Нараз при- станув той чоловік і втворив високі двері. Ільона знайшла ся в кімнаті, прибраній зі східною пихою. Була тепер са- ма --- страшний чоловік відійшов від ньої. Знова підняла зір в гору. Що-ж вона тут має робити в тій препишній кімнаті?!

Але що се?

Нагло задзвеніли лагідні мельодійні тони, так м'яккі та солодкі, що Ільоні сльози пустились з очий.

І нараз підняла ся напроти ньої занавіса — чи се царство небесне нараз побачили її очі?

РОЗДІЛ ХІ.

ВИРОДОК.

Графиня, почувши від страшного явища слово „дубій- ник”, з криком впала на землю.

Дзвонила зубами зі страху а й ціле тіло дрожало не- мов в пропасниці. Замкнула очі й закрила їх руками, щоб не дивити ся на нього.

Проминуло кілька хвиль серед глухої тишини. Лице чужого муштини дивно корчило ся, коли глядів на лежачу на землі жінку.

Знагла проніс ся в підземелю проймаючий сміх.

— А що, правда, як грім впало се на тебе?! — клик- нув з глумом — чи-ж не казав я тобі, що се повалить тебе на землю?

Так, так — знаю, страшне се слово, що я сказав. На самий звук його дістаєть ся вражіння начеб встромлено чоловікови зимне зелізо межі ребра, або костисті руки стиснули за горло. Так було також і зі мною! Так було

того самого вечера, коли вернув я до хати і її...

Урвав і скричав, а радше, мов вовк завив.

— Геть, геть від мене! — кликнув, а в очах його вогні божевіля заграли.

— Іди, іди — не хочу тебе бачити, бо ненавиджу людей — всіх, всіх людей!

Графиня в смертельній трівозі, поконуючи знесиле, зірвала ся з землі. Так, так, мусить втікати, хочби зараз на дворі мала впасти з обезсиленя — щоб тільки не остати в товаристві того чоловіка, котрого самий вигляд страхав її.

— Не знала я про те, що тут живе хто другий — промовила слабим голосом — не знала я сього. Так, так — іду — іду сейчас.

Поступила кілька ступінів до виходу — тоді знова спинила ся. Мусіла бо перейти побіч нього, побіч убійника, а він не уступав ся на бік.

— Іду вже — вистогнала — прошу, пропустіть мене!

— Чи спиняю тебе? — кликнув з глуфом — дорога тобі свободна — іди, спиши ся...

І відступив ся троха, а вона втікала скоро, гейби перед витягненим ножем, що лискучою сталею виблискував при світлі місяця.

В хвилину, коли станула при виході, почувла над своїми ухами страшний сміх.

— Так, так — він хоче її вбити — майнуло у ньої в думці — та зі страшним криком впала на землю.

Стало тихо в підземелю — й його сміх також заглух.

Страшний чоловік дивив ся хвилю на лежачу на землі жінку, начеб надумував ся, що має з ньою зробити — потім звільна похилив ся над тілом.

— Зімліла — муркотів — не піде дальше.

Рукою діткнув ся убраня, так немов хотів з того пізнати до якого стану та жінщина належить — але, здаєть ся, се йому не вдало ся.

Підняв ся й перейшов кілька разів по пивниці, стиха приговорюючи незрозумілі слова.

Наближив ся до заглиблення, де передше лежала графиня. Порозправляв солому, з кута видобув покривало та положив на соломі. Опісля вернув до графині, підняв її та заніс на леґовиско. Відтак захопив стоячий на бочці

збанок і вийшов сходами на гору, де наповнив його водою з жерела, що було подальше у лісі, і з тим вернув ся до свого пристановиска. Там присів в куті і спер голову на руках.

Минула година, ані одно з них не порушило ся. Нараз мущина підняв голову, здавало ся йому, що чув зітхненя зі сторони, де лежала нещасна жінка.

Сейчас підняв ся й наближив до графині, що все ще лежала безсильна з смертельно блідим лицем й замкненими очима.

Приглядав ся хвильку мовчки а відтак підняв збанок і покропив її чоло й виски водою. Тимчасом місяць зайшов і стало зовсім темно, тож засвітив ліхтарню, що була в силі тільки частину підземної нори освітити.

Графиня остаточно порушилася. Він скоро відступив на бік, щоб, коли отворить очи, її погляд зразу не впав на його лице — за те він зі своєї криївки міг добачити кожний її рух.

Зітхнула глибоко. Потім звернула ся на бік і отворила очи.

Минуло однак досить часу, поки остільки бодай прийшла до свідомости, що могла собі пригадати що се з нею стало ся.

Нараз підняла ся і глянула кругом стрівоженим поглядом — коли отсе зазріла на боці стоячого мушину.

Та сим разом вже не кричала, а хоч безмірна тривога відбила ся на її лиці, то не була в силі відвернути своїх очий від нього.

А він тепер наближив ся до ньої. Ніщо не кажучи, подав її збанок з водою, а спрага поборола все друге — вона взяла збанок і підняла його до уст. Не знати, чи то сей милосерний вчинок так поділав, але вона вже не гляділа на нього з таким жахом, як передтим.

Коли віддала збанок, промовила стиха:

— О, тепер мені значно лекше — я майже гинула зі спраги!

А на його лице виступив знова відпихаючий усміх, коли говорив:

— Чи не вернула ще тобі свідомість, що ти взяла збанок від мене?

Побачивши, що вона знова почала тремтіти, додав спокійнійше:

— Но, но — не обавляй ся! Щоб зараз відійти — ти за слаба, не остає ніщо иншого, як тут заждати, аж вернеш троха до сил.

— Ні, ні — кликнула графиня — піду сейчас, бою ся...

Не скінчила ще говорити, коли він промовив, підсміхаючись як передом.

— Не маєш причини себе змушувати до чого будь, знаю, що ти-б тут не лежала, колиб могла йти! Але за-спокій ся, ніщо злого тобі тут не станеть ся. Так чи так звільню тебе від своєї присутности, маю ще досить до роботи на дворі, а там годі мені показати ся у днину.

Можеш тимчасом відпочати, а коли будеш бодай на стільки в силах, що зможеш рушити ся доки я поверну — буду вдоволений, коли тебе тут вже не знайду!

Подав ся у кут, де передше сидів, і вернув з грудкою хліба.

— Не знаю чи ти навикла до чогось иншого! Але коли-б і так — хоч не видно того по тобі, щоб в останніх часах жила у вигоді та достатках — то все ж таки будеш вдоволена, коли заспокоїш свій голод куском хліба!

Оставив горіючу ліхтарню, також збанок з водою присунув до ньої так, щоб могла в потребі сама досягнути рукою — опісля ж, не кажучи ні словечка до ньої, пішов на гору.

Графиня остала сама. Лежала непорушно на соломяному леговиску і прислухувалась до відгуку його ходу аж і зовсім все затихло десь у віддалі.

Незнакомий говорив правду — вона була за слаба, щоб могла далеко зайти, колиб тепер пустилась в дорогу.

Що за дивний чоловік! Який дикий його вигляд і поведене! Яка ненависть до світа, до людей, виявляла ся у його словах — а однак, як противним се було до його поведеня супроти ньої?

Знала се, що поправив леговиско для ньої, що накрив соломною! Коли він так ненавидить людей — всіх людей — то чому змилосердив ся над ньою, приніс хліба, води та відступив своє притуловишко? Чому не прогнав її геть відси?

Убійник! І знова дріщ пройшов її тілом на згадку тої хвилі, коли він вперше промовив се слово.

Вона разом з убійником — суспільним виродком!

Що се за чоловік? І як став він убійником?

Не знайшла однак відповіді на се питанє. А думки її звернулись тепер у иншу сторону, вернули до себе самої, до її власної недолі.

Щож тепер? Що станеть ся із ньою, коли піде звідси? Мусить втікати далше — але куди — де знайде захорону?

Змучена роздумуванем її голова, похилилась на бік — за хвилю вже заснула. Минуло кілька годин, а ні в підземелю, ні на дворі не чути було ніякого гомону. Прудь нещасної жінчини піднімала ся й опадала мірними відступами, а й лице те було вже так страшно бліде, як передом, тривога, видно, минула у ньої.

Нараз зірвала ся. Чи се приснило ся її, чи справді пробудив її голосний крик? Наслухувала — але нічого вже не почула. А може був се крик раненої птиці?

Скоро підняла ся. Не знала як довго спала. Глянула уважно кругом себе, опісля взяла ліхтарню і присвічувала на боки — незнакомий не вернув ще. Була вдоволена із сього — видно милосердив ся над ньою — але в слід за тим прийшла нова думка — коли він однак не відпочине, ненависть його знова розгорить, як поверне та її тут знайде.

Ще раз підняла збанок, щоб напити ся води — з'їла шматок хліба, що він її оставив і згасила ліхтарню. Відтак вийшла сходами на пору.

Коліна ще тремтіли, тож поволи мусіла підходити по сходах. Ще мала яких два ступіні перед собою, коли се нараз жахнула ся.

Що-ж се за темна тїнь там на горі коло сходів? Хвилю, немов задеревіла, вдивляла ся в нерухливу постать — було за темно, щоб могла пізнати з такої віддалі, а однак видало ся її, що знає хто се лежить.

Скоро отрясла ся з першого жаху, вийшла на гору і похилила ся над лежачим, але зараз з тихим окликом підняла ся. Був се незнакомий — не обманило її прочуте.

Але він не положив ся тут спати, як зразу думала, коли похилила ся над ним — рука її діткнулась чогось мокрого і вона переконала ся тепер, що він змочений кровю.

— Ради Бога — що стало ся?

Знова похилила ся і приложила руку до серця.

Слава Богу, — жив ще, вона стряснула ним та заговорила — але се не помогло, не отворив очий. Пригадала собі, що на долині є вода.

Знесилене десь то пропало. Скоро збігла на долину, взяла збанок, а повернувши до раненого, почала натирати його лице водою.

Скорше, як сподівала ся, показали ся добрі наслідки її зусиль. Незнакомий вкортці отворив очи і довгий час вдивляв ся в похилену над ним жінчину. По часі, видно, пригадав собі хто вона, бо лице його задрожало і він старав ся встати. Коли графиня побачила, що се йому приходить тяжко, взяла його за рамя, щоб допомогти підіймати ся.

Мовчки позволив звести себе у підземелє і там впав тяжко на леґовиско, з якого перед хвилею підняла ся графиня.

До тої хвилини нікотре з них не промовило ще ні слова. Мущина, видно, відчував сильний біль, бо мускули його лица стягали ся корчем, а хоч затискав зуби, не міг здусити в собі стогнання.

Графиня тимчасом засвітила ліхтарню, а коли приступила до нього, побачила, що він цілий обмазаний кровю і знайшла також на відкритій груді рану, з якої ще кров краплями спливала.

— Мій Боже — мій Боже — як се стало ся? — спитала тремтячим голосом, а потім, не чекаючи відповіді, додала:

— Скажіть мені, чоловіче, де можу знайти воду. Треба рану вимити та завинути.

На чолі у раненого з'явила ся зморщка невдоволення.

— Хто сказав тобі, жінко, що я бажаю твоєї помочі? — відповів рішучо. — Що се тебе обходить, що станеть ся зі мною?

Дивна річ, ні шерсткий голос, ні відпихаючий погляд не були в силі змінити постанови графині.

— Мені жаль навіть звіряти, коли бачу як терпить! — відказала. — Думаєте, що відійду від чоловіка, не давши йому помочі в потребі?

— Але я не бажаю помочі від нікого — кликнув ранений.

Відійди звідси — хочу остати самий — не...

Не докінчив, його лице смертельно поблідло і він стогнучи повалив ся взад.

Графиня сейчас підбігла до нього, пізнала що він зімлів. Взяла ліхтарню та збанок і пішла шукати жерела — яке вдало ся їй остаточно віднайти. Наповнивши збанок водою, повернула поспішно до раненого і, як сподівала ся, знайшла його в тому самому положеню.

Тепер забрала ся до роботи — обмила рану, а також груди і руки з крові і доперва коли своєю хустиною перевязала рану, відітхнула глибоко і аж тоді відступила на бік.

Незнакомий не порушив ся ні разу. За цілий той час ні на хвилину не прийшла їй в голову думка, щоб тепер відійти — не моглаб хорого оставити самітним.

Так отже просиділа лару годин побіч нього — від часу до часу скроплюючи його уста і чоло зимною водою. Поволи і жите почало йому вертати. Але тепер вона ще більше зажурила ся — колиб хвороба погіршила ся, звідки дістане помочі?

Тіни ночі розпорішили ся перед проміннями сходячого сонця, що всунули ся отвором в порі до темного підземеля і лагідно повзали по блідому лиці знеможеного мущини. Тепер вперше вона могла докладнійше приглянути ся його чертам, що ввело її в немале здивоване. Як ніжні були вони, як шляхотні — графиня мимоволі заперечила головою і прошепотіла:

— І він — він мав би бути убійником?...

А сонічне світло, що-раз то більше наповняло підземну криївку, і може воно, або ще більше се, що графиня раз-у-раз охолоджувала його чоло зимною водою, було причиною, що він почав рухати ся та звільна втворив очи. Щаслива, радісна усмішка з'явила ся на його устах і він доєго вдивляв ся в графиню, а вкінци витягнув руку до неї.

— Гертрудо — шепотів — Гертрудо!

Графиня не мала відваги рушити ся. Що з ним діється — чи снить ще?

— Як добре я спав, Гертрудо — говорив дальше ти-

хим голосом — а який чудовий сон я мав — який дивний! Так мені тепер легко, так добре — так добре — то пригноблююче почуванє вже зовсім мене лишило.

Поглядом обняв її цілу — і знова почав говорити:

— Чого все ще мовчиш, Гертрудо — і чому ти вбрала ся в таке чорне платє? Ходи сюди, до мене — приступи ближше! Ходи, Гертрудо, поцілуй мене!

Голос його звенїв так мягло, так сердечно, що графиня Евгенія почула, що сльози тиснуть ся її до очий. Але що мала робити? Знала, що тільки отворить уста, тільки він почує її полос, так зараз оставить його привид, а тоді — що тоді станеть ся?

Але й без того все минуло! Видно, її мовчанка на його просьбу прогнала мраку, що оповила його ум — або може його око стало бистрійше, тому, що вона не ворухнула ся, не сповнила його благань?

Видно забув також про свою рану — підняв голову і вдивляв ся майже зі страхом в її лице, так немов була йому зовсім чужа, немов би її ніколи ще не бачив. А від так повів оком по стелі і з диким сміхом впав знова на леповиско.

Тепер доперва пробудив ся, пригадав собі де знаходиться ся і що з ним стало ся. Коли застогнав стиха, графиня спитала його:

— Болять вас груди?

Він або не дочув її слів, або вдавав, що не чує. Очи мав звернені в пору. Але опісля притакнув головою, лице у нього викривилось з болю й він прошепотїв:

— Палить мене мов лекольний вогонь, а в горлі висохло зовсім.

Коли йому підняла збанок й він напив ся води, спитав нагло:

— Куди маєте намір забрати ся звідси.

На лице графині виступила сумна усмішка.

— Дивне питанє! — відповіла тихим голосом. — Куди ж я можу піти, коли не маю своєї хати, не маю ніякого притуловиска? Чи думаете, я-б була прийшла сюди, колиб мала де скрити ся?

— Скрити? — спитав уважно. — Так ви мусите скривати ся?

Графиня притакнула сумно головою.

— Мушу, хочу ратувати своє жите.

— Жите? Що-ж ви такого зробили, що за вами слідять? Що ви, слаба женщина, могли такого зробити, що вам хотять жите забрати?

Графиня потрясла головою.

— Ви мене зле зрозуміли! Чи мушу зараз мати якусь провину на своєму сумліню? Ні, ні — руки мої чисті — тільки другим я станула в дорозі, другим залежить на тому, щоб мене не стало на землі!

Хорий в задумі дивив ся хвилию перед себе, а опісля знова спитав:

— Так ви не маєте нікого прихильного на світі? Не маєте нікого, хто б вам поміг, вас оборонив?

— Нікого! — відповіла графиня — бо той, що є для мене найблизшим — є моїм найзавзятійшим ворогом, він то наважив ся на моє жите!

— Так є у вас чоловік?

Графиня притакнула мовчки.

Нараз хорий підняв ся, а в очах його запалав зловіщий вогонь.

— Так він хоче позбавити вас життя? Ваш власний чоловік? — кликнув страшним голосом. І не чекаючи відповіді, поворив дальше:

— Так, так, то й ви також? Один як і другий! Всюди облуда й обманьство, де тільки глянути — не в будучому житю доперва, а тут, на землі, є пекло! Проклятий світ й люди на ньому! Смію ся з казки, немов би то там, на горі, був хтось такий, що мав би бути так дуже сильним — котрого Богом називають! Чорт а не Бог править світом!

— Боже милосерний — ви богухульник!!

— Смішний ваш жах перед моїми словами! — глумив ся він. — Повташяю вам — нема ніякого Бога, а юо правду говорю, то й ви вскорі переконаєтесь і зміните свій погляд! Нехай тільки за вами гонять так, як за мною ганялись — нехай вас розпука так дуже придавить, як було зі мною — нехай вас колнуть ті, що шукати мете у них милосердя . . . .

І я падав на коліна й піднімав руки до неба, і благав того, що там мав би бути на горі — але він не чув і не допоміг мені — оставив мене в обіймах нужди. Його

зовсім нема — нема ніякого Бога в небі!

Графиня, тремтячи всім тілом, слухала вибуху розпуки нещасного чоловіка; заволодів ньою страх перед ним, бо-ж чула передом від нього, яка тяжка провина лежить на його душі.

— Ради Бога — перестаньте хулити, не обтяжуйте ще більше гріхами вашої душі! — кликнула до нього зі сльозами в очах. — Бог є — вірте мені, він є там понад нами і чує кожде ваше слово, знає кожду думку вашу!

Як можете ви числити на Його милосерде, коли хулите йому, коли не вірите в нього? Нехай буде, що тяжкий удар впав на вас — то так тяжким він не є, щоб ви могли погасити в вашій душі все, що колись там жевріло, щоб ви мали втратити всю віру в Бога.

Що мене стрінуло, є так страшним, що я-б ніколи не повірила, колиб се почула від ксго другого, і я тоді сказала би: сего бути не може, так підлим не може бути ніякий чоловік!

Але, чи тому мала-б я впасти в зневіру до Бога? Чи можу вважати себе так чистою, щоб мала я відвагу числити ся з Богом за те, що зіслав таку кару на мене? Чи думаєте, що я-б не була вже згинула, колиб не піддержувала мене надія та віра в Його милосерде?

Ви хорі! Ви хорі в наслідок рани, що одержали сьої ночі — але ще більш хорою є ваша душа. Нещастє зробило вас твердим, ненависним. А ви й не знаєте самого себе! Тільки огірченє, пане, що у вас замешкало, каже вам виступати проти віри; ви не сумніваєте ся, що є Бог — тільки не хочете вірити в нього!

Він, на-пів піднесений, опертий на ліктію, дивив ся так, немов її зовсім не розумів. Потім же потряс головою і промовив півголосом:

— Як можете так говорити, пані — коли се є правдою, що ви мусїли втікати, щоб життя своє ратувати? Чому-ж він, котрого Богом називаєте, коли він є так милосерним, то чому-ж вас не боронив, не знищив замірів тамтого? Ваш чоловік хоче вас убити, а ви, будучи невинною, є доведені майже до розпуки — чому, коли Бог є справедливий та милосерний, чому допускає до сього?

Чому — голос його набирал сил а пробивало ся в

ньому щораз то більше обуренє — коли він знає мої думки й коли є всемогучим, то чому позваляє укладати зраду, злочин, проти мене, чого допустив, що тоді я підняв руку на того чоловіка, чому не запобіг тому, щоб жінка, котру я лю...

Ха, ха, ха! Нема Бога — чорт править світом! — ретав ся з глумом.

Нараз знова споважнів. Довгий час його погляд спив ся на блідому личку графині, дивив ся в її великі, темні очі і говорив дальше супокійно:

— Ви, пані, є якоюсь дивною жєнщиною, зовсім иншою від тих всіх, котрих дотепер я стрінув! Мущини та жєнщини, нужденні та нещасливі були тут у мене, але ніхто не остав, кожде втікало чимскорше і старало ся хоронити своє житє перед убійником.

Наближїть ся до мене, розкажу вам що мене таким зробило. Доведу вам, що те, що говорять про Бога, є казкою.

Возьміть он той столець і сїдайте побіч мене! Чейже маєте досить часу, коли не знаєте куди вибрати ся — не буде вам на тому залежати, чи скорше, чи пізнїйше виберете ся в дорогу!

Графиня мовчки зробила, як бажав. Відчула, що не зле його осудила, що йому треба перед кимсь висповідати ся, треба, щоб хтось із ним болїв; колиб, як зразу думала, він був звичайним убійником, не бувби відчував потреби того... Ще поки сїла, пішла ще раз на гору по воду, а доперва коли хорий напив ся, присунула стільчик до нього.

Минула хвиля. Вдивившись в стелю, здавалось, надумував ся, як має почати, а опісля почав оповідати яким способом став убійником.

РОЗДІЛ ХІІ.

ВИМУШЕНИЙ ПІДПИС.

Старий Іван, побачивши нагло Вайтленда, що саме висунувся з гущавини, станув, мов задеревів. А молодий іздець вхопив старця за руку і з поспіхом промовив:

— Тихо, тихо Іване, ніхто не повинен знати про се, що я тут і що з тобою говорю!

— Ради Бога — чи мене очи не манять...

— Не вимавай мойого імени, Іване, говори до мене „ти“ — осторожність передовсім, знаєш о що тут ходить!

Старий слуга тремтів мов осиковий листок і широко отвореними очима вдивлявся в молодця, котрого шляхотне лице тепер запаленіло зі зворушення.

— Бідний, Івасю, тяжкі часи мусів ти перебути. Знаю все, хоч не було мене межі вами, знаю також, що Лукійка втікла!

— Мій Боже — і се також? — шепотом промовив старець.

— Ах, який жах мене напав, коли я тебе побачив на кони, бо пізнав сейчас і мусів добре на себе уважати, щоб тебе не зрадити!

— Знаю, знаю — перервав йому Вайтленд. — Ти одинокий, Іване, котрому можу довірити і від кого помочі надіятись можу!

Тепер нахилився до старого слуги і довго шепотів щось йому до уха. При світлі місяця бачив, як у старця покотилися сльози по лицю і як з трудом старався здусити жаль в собі, щоб в голос не заридати.

— Мусиш мені в сьому допомогти, Іване, мусиш — чейже не маю нікого, крім тебе! Чейже знайдеш якийсь спосіб, щоб мене до нього завести — мушу його побачити, не зазнаю бо супокою, доки його не побачу..

— Се неможливе! — шепотів стрівожений слуга — колиб нас побачили, так пропалиб ми разом!

— Лиш не обавляй ся, Іване. Мусиш подумати над тим, як би то зробити, щоб мене завести до нього, а я

вже постараюся о се, щоб мене ніхто не пізнав!

Старий Іван якийсь час дивився перед себе, опісля зітхнув глибоко і кивнув головою.

— На се була би тільки одна пора відповідна — перед полуднем, в одинайцятій годині баронова звичайно виїздить, а по більшій часті Альфонс її товаришить. Спробую, тільки прошу вважати, щоб ніхто не побачив.

Вайтленд сердечно стиснув руку старого Івана.

— Дякую тобі, Іване! Ніколи того тобі не забуду, а може, Бог дозволить, прийде ще той час, коли зможу винагородити твою вірність.

Ах, Іване, Іване — зітхнув болісно — якою ненавистю палаю до тої підлої жінщини, що стільки нещастя навела на наш дім. Бідна Лукія, сама, без опіки, пішла в світ, прогнана ненавистю своєї мачухи.

Але, терпеливості, старий, для ньої прийде день заплати — горе їй, коли прийде хвиля суду!

А відтак просив розповісти собі, що в послідних часах зайшло. Кілька разів затискав п'ястуки з безсильного гніву, а ненавистю палаючий зір його біг до вікон хати, де були кімнати баронихи.

Незадовго мусів вже відійти, щоб їх разом хто не доглянув.

— Отже до побачення, Іване, завтра в одинайцятій годині буду вижидав тебе коло фіртки по заду садку!

— До побачення! — повторив зворушений слуга і глядів за рослою постатю молодця, аж остаточно той зник в темрямі з перед його очий.

Ще поки пішов спати, відвідав старого барона.

— Ах, Іване, — привитав його хорий — і знова я так боюся тої ночі! Напевно не зможу заснути, смуток дуже то мучить мою душу. Ах, колиб вже раз прийшов кінець, щоби то змучене серце знайшло остаточно супокій!

— Не хулїть, ласкавий пане! Ви мусите ще жити для своїх дітей, яких будучність не є ще запевнена!

— Так старий, добре робиш, що мені пригадуєш се, але мушу то зробити як найскорше, поки ще не буде за пізно, доки ще сил стає до того!

Змучений перекинув ся на подушки, а Іван з жалем дивився на нього.

— Так дальше йти не може, пане бароне, мусимо рі-

шучо щось зробити, щоб оживити змучені ваші сили. Чув я про одного молодого лікаря, що недавно тут замешкав, правдоподібно мав доконати багато чудесних уздоровлень і тому я рішив завтра піти до нього і спроводити сюди!

Старий поглянув на нього боязливо.

— Ні, ні, Іване, колиб про те дізнала ся баронова, мавби я знова страшну сцену!

— Прошу, оставте се мені, постараю ся вже, щоб пані не дізнала ся про се, прошу у всьому здати ся на мене!

В ту саму хвилю почув в проході хід слугащого, опіці котрого оставлено хорого.

Не бажаючи, щоб його тут застав, Іван вийшов зараз з кімнати.

Точно в одинайцятій годині застав Іван Вайтленда на умовленому місці. Коли Іван наближив ся до нього, оклик здивованя вирвався з його уст. Велика, повна борода обросла лице молодця, а Іван тільки по очах його пізнав.

— Справді — сказав — тепер нема чого обавляти ся, щоб вас хто пізнав.

— Баронова виїхала?

— Так, ще перед пів годинию, не маємо чого обавляти ся, перед першою напевно не верне!

Вайтленд притакнув головою і оба увійшли до хати. Вдало ся їм дійсно увійти неспостережено до кімнати барона.

— Пане бароне — сказав старий Іван до хорого — привів я вам лікаря, про котрого то вчора я згадував. Сподію ся, що він бодай принесе вам полекшу в терпіню.

Зі слабим усміхом витягнув хорий руку до незнамого собі лікаря.

Вайтленд наближив ся звільна до ліжка, а коли стискав руку барона, стрінули ся їх очи разом.

Тихий оклик добув ся з уст хорого.

— Мій Боже, сі очи — сі очи! І поблід нараз страшенно і перекинув ся на подушки. Сльози тиснули ся до очий Вайтленда, однак він здержав ся і сповійно промовив:

— Прошу, заспокійте ся — сказав похилившись над

хорим — ви занадто вичерпані, потреба вам більше супокію і щирої опіки!

Знова проніс ся тихий стогін з грудий хорого.

— О, сей голос — сей голос! Іване, Іване, що за дивне почуванє мене обнимає.

Нагло підняв ся і свій проникливий погляд спинив на лиці молодого лікаря, а той мимоволі подав ся взад.

— Пане — промовив — звідки ви тут взялись, я мусів вас колись знати. Сї очі, ваш голос — ні, ні — не помиляю ся...

Вайтленд сильно стиснув руку хорого і знова похилив ся над ним.

— Ви не повинні віддавати ся зворушеню. Мусіло вас богато нещастя стрінути і се зробило вас так нервовим. Помиляєте ся, пане, ви не знаєте мене, може бути, що в житю ви стрінули когось подібного і се ввело вас в блуд!

Старець кивнув головою, а на його лице виступив страшний сум.

— Ваша правда, я вже схорований старець, нещастє мене страшно діткнуло. Мусів я певно помилити ся, але ваші очі і голос пригадують мені певну особу, серцю мойому дуже дорогу.

Не допоможете мені, пане докторе, тілесне моє терпінє не можна усунути — але більше ще терпить моя душа, чим хоре тіло. Мене не можливо вжевилічити — я вже старий, змучений, маю вже досить житя.

— Ви не повинні так говорити, пане бароне, ви не знаєте, що може ще принести будучність, бо часто стаєть ся зовсім противно, як хтось передім думав.

Ви тепер дуже вичерпані, треба вам доконче щось робити, щоб підкріпити свої сили. Я вам запишу щось такого, що вас напевно зміцнить.

— Колиб я міг хоч спати, булоб мені значно ліпше — шепотїв хорий — але так перебути безсонно цілу довгу нічку на сумних роздумуваннях — ах, се страшне!

— І на се знайдеть ся рада, пане бароне, після ліку, який вам запишу, будете могли спати, а коли супокій верне у вашу душу, почуватись мете значно ліпше.

Тремтячою рукою виймив лікар свій записник і будім то писав рецепту, в дійсности мав її вже виписану

на усмирююче средство.

Відвернувшись до старого Івана і йому вручив записку. На лиці у нього відбився страшний біль.

— Не видержу довше, Іване — ледво чутним шепотом промовив — мушу відійти — серце мені пукає з болю!

Вірний слуга розумів його добре.

Молодий лікар знова звернувся до хорого.

— На сьогодні останемо при цьому, пане бароне, вскорі прийду знова до вас.

Передовсім здайтеся на Бога і його справедливість. — Він ще може все направити.

Не ждучи відповіді барона, відійшов скоро. Старий Іван пішов за ним, а в проході Вайтленд в німому болю стиснув руку вірного слуги.

— Я вже мусів втікати з тої кімнати, бо ще троха а бувби я забув про все — й про конечність осторожности. А однак не можна йому ще сказати правди, ще треба пождати — ах, Іване, серце мені пукає з жалю, коли подумаю про нього.

Іван лиш головою кивнув і покрадьки обтер сльозу.

— Будь здоров — сказав Вайтленд — мушу втікати звідси, не можу дихати свобідно в цьому домови!

Дякую тобі, Іване, побачимося ще.

І се сказавши, скоро збіг по сходах.

В хвилину по відході Вайтленда, заїхала повозка баронової, котра сьогодні скорше, як звичайно, вернула і з успіхом пішла до своїх кімнат. За хвилину увійшов туди також Альфонс.

— Но і щож ви зробили, мамо? Маєте готове завіщане?

— Так, сину, маю! — відповіла з вдоволенням великим барониха, піднявши в гору папір.

— Се гаразд! з полекшою якоюсь промовив молодий барон. — Слава Богу, вже скоро позбудемося журби. Але — урвав нагло і глянув питаючо на матір — чи він підпише?

В очах гарної жінчини зажеврив прізний вогник.

— Мусить — Альфонсе — мусить, а коли не захоче добровільно, змусимо його до цього!

— Спробуй, але сумніваюся, чи вдасться тобі.

Легкий дряп пройшов тілом молодого барона.

— Так ходім зараз до нього.

Альфонс притакнув головою і мовчки обоє пішли до кімнати хорого, котрий побачивши жінку і пасерба входячих до нього в так пізну пору, не мало був сим здивований і перестрашений. Знав, що їх поява не віщує ніщо доброго для нього.

Баронова в пишній та холодній поставі приближила ся до нього і пронизуючий свій зір впила в його лице.

— Хочу з тобою поговорити про деякі важні справи і привела я Альфонса, щоб був свідком того.

Думаю, що ти самий мусів прийти до сього переконання, що ти є слабкий та хорий і якийсь непредвиджений випадок може спричинити кінець твоєму життю!

Хорий скоро відвернув на бік лице і болісний стогін добув ся з його грудий — згадка про смерть стиснула йому серце, бо зараз подумав про свої діти.

— Знаєш, Оскар — говорила пишна пані дальше студеним голосом, підчас коли Альфонс недбало розсів ся у кріслі — скільки то посвятила я для тебе... мою свободу і молодість... і знаєш також, що в твоїй хаті знала я дуже мало веселих хвиль.

Мушу тобі про се сказати, щоби ти пізнав, що твоєю повинністю є перед смертю подумати про Альфонса та про мене.

Тихий оклик вирвав ся з уст хорого — отжеж то до сього вона прямувала, хотіла собі запевнити спадок після його смерти! Скоро підняв ся, але поки ще втворив уста щоб відповісти, барониха зараз дальше своє тягнула:

— Обі твої дочки оставили тебе, цілий світ знає про се, підчас коли я видержу при тобі аж до послідньої хвилі. Тому зовсім буде на місци, коли вже тепер зробиш завіщане й мене й Альфонса признаєш своїми спадкоємцями — своїм дочкам остаточно можеш також якусь частину майна оставити, хотяй вони не заслугоють на се!

Тепер аж добув ся крик обурення з грудий хорого — огнистим поглядом він змірив пишну паню.

— Чи ти справді сього домагаєш ся від мене, Кльтильдо? Думаєш, що задля вас двоїх скривджу свої діти?

Ні, не зроблю цього ніколи, знаю бо добре, чому то мої діти повтікали з рідної хати — вигнала їх звідси ненависть мачухи!

Короткий, злобний усміх вирвав ся з уст барони.

— Се казочки і ти певно самий в них не віриш! — крикнула нетерпеливо. — Коли хочеш се вмовляти в себе, ради власної потіхи, так гаразд, але ми красше знаємо, що було з твоїми донечками!!

Та на що нам сперечати ся? Коротко кажучи, моїм обов'язком є подбати про мою будучність після так сумно пережитих з тобою літ. Тому то приказала я виготовити завіщанє, зміст якого Альфонс тобі прочитає!

Се сказавши, вручила синові документ, а він прочитав його однозвучним голосом. Завіщанє постановляло, що по смерті барона ціле його майно в готівці та посілостях переходить у виключну власність його другої жінки, а його дочкам належить виплатити тільки правом забезпечену частку.

Старець слухав цього, примкнувши очи, а коли п'ятерб замовк, він підняв ся рішучо та з обуренєм глянув на жінку.

— Не розумію цього, Кльотильдо, як могла ти подумати, що я пристану на се?! Сама чейже признати мушиш, що рішитись на се не зможу ніколи і ніколи не поставлю свого підпису на таке завіщанє.

Не досить цього, що бідні мої діти ти вигнала з родинної хати і отруїла їх молоде жите — тепер ще хочеш забрати у них батьківське майно, хочеш щось недостаток був невідступним товаришем також в їх дальшому життю?! Ні, ні, Кльотильдо — хоч ти їх не любиш — не можеш хиба бути аж так без серця і чуття, щоб їм і се хотіла забрати!!

Гарна пані засміяла ся з глуфом.

— Чи думаєш, що я все мушу посвятити задля твоїх дітей? Як тільки замкнеш очи, доньки твої, які дотепер зовсім не журились тобою, зараз то з'являть ся, а тоді напевно замкнуть двері твоєї хати передімною.

Дякую за се — найкрасні свої літа малаб я за ніщо оставити?!... Жадаю від тебе підписання того завіщаня!

Після сих слів наступила душа перерва. Херій сидів блідий мов мервець, з заложеними руками та зі стра-

хом дивився на чортом опутану жінку, в якій студених чертах пробивалася скрайна рішучість. Відтак глянув на молодого барона, що на перший погляд байдужо покручував кінець вусів та глядів у вікно.

Незглубимий біль стиснув серце нещасного чоловіка; був безсилим в руках тої жінки, знав, що вона не подасться перед нічим, коли забажає здійснити свою постанову. По хвилі баронова похилилася над ним і вплилася своїм грізним поглядом в нього.

— Що-ж, Оскар, підпишеш? — промовила строго.

— Ні, ні — рішучо ні! — кликнув барон — не оставлю на поталу своїх дітей!

В очах гадючої жінки блиснула шалена ненависть.

— Не хочеш?! — кликнула. — Добре, так ми присилуємо тебе до сього!

— Кляотильдо, чейже не схочеш обтяжувати свого сумління ще тим одним гріхом! — промовив хорий в найбільшій тривозі — не можеш чейже забрати моїм дітям всього — подумай лиш, що хочеш зробити!

Я готов тобі забезпечити якийсь маєток — додав поспішно — забезпечити тобі будучність — але не можу тобі дати все!

— Досить слів! — кликнула з гнівом баронова. — Ходи, Альфонсе, чейже знаєш, що старий як дитина, не здає собі справи з нічого, плете самий не знаючи що — ходи, нехай вже раз скінчить ся та крикра справа, поведи його рукою, щоби міг підписати ся!

— Ради Бога, аджеж се обман, се насильство!

— Тихо — ти маєш слухати! — скричала на нього баронова. — Думаєш може, що буду така дурна і вдоволю ся обіцянками? Ні, не хочу брати ще на себе недостатків та журбу, хочу мати забезпечену будучність!

Альфонс підняв ся з крісла, підійшов до бюро, замочив перо в чорнило, захопив підкладку та наближив ся до хорого. Опісля розвинув перед вітчимом папір і подав йому перо. Нещасний чоловік відхилив ся з жахом і криком.

— Ні, не підпишу! — кликнув — се булоб пріхом супроти моїх дітей! Ніколи не підпишу свого назвиска під сим завіщанем!

— Дальше, Альфонсе! — звернула ся баронова до

сина — возьми його руку, скінчи вже раз із тим!

Молодий барон нахилив ся, втиснув старцеві перо в руку і силою повів по папері. Хорий боронив ся цілою силою; крик болю добув ся з його грудий, сльози пустилися з очий а лїт каплями виступив йому на чоло.

— Геть, геть! — кликав — не хочу бачити того завіщання, ніколи не згоджу ся на те, що в ньому містить ся, коли мене присилуєте до того, то прокляну вас і ніколи не будете мали спокійної хвилі в житю. А коли є Бог на небі, так є справедливість що карає винних, а й ваша підла справа вийде на яву! Горе вам, коли схочете обрабувати моїх дітий — мій проклїнь переслїдувати ме вас до гробової дошки!

— Скорше, скорше — скінчи вже раз! — кликала баронова, підчас коли барон Альфонс натискаючи зубами, старав ся вести тремтячу і опираючи ся руку хорого. Половина назвиска була вже на завіщаню — ще тоді старий барон силував ся вирвати свою руку, але надармо, бо сили його зовсім вже спустилися і він повалив ся на подушки. Тепер Альфонсови вже пішло легко, бо старий не міг вже боронити ся — то-ж без великої трудноости вдало ся йому написати назвиско до кінця. Оклик побїди добув ся з уст жінки-демона.

— Остаточно! — кликнула. — Ходи Альфонсе, маємо вже підпис, а тепер хай дієть ся, що хоче, завіщанє є важне, а я вже постараю ся о се, щоб не міг його відкликати.

І, навіть не глянувши на хорого, вийшла враз зі сином. Прибувши до своєї кімнати, замкнула завіщанє в бюрку.

Лице її сіяло тепер з радости.

— Тепер наша будучність забезпечена! Він зможе тільки недовгий ще час пожити, а після того, Альфонсе — зачне ся для нас веселе житє!

Підчас коли баронова зі своїм сином у мріях укладали прекрасні пляни на будучність, старий барон лежав вичерпаний та зболїлий, а душа його кликала до неба о лїмсту. Очи йому впадали в глибину що раз більше, був так ослаблений, що думав, що вже смерть наближаєть ся.

Тоді то присунула ся до нього тихенько похилена стать людська і положила лагідно руку на розпаленому

чолі.

— Відваги, відваги! — шепотів тихий голос — Бог не оставив тебе, був з тобою також в сю страшну хвилину твого життя!

РОЗДІЛ XLIII.

У ГАРЕМІ ПАШІ.

Очам Ільони представився на причуд гарний вид.

Була немов у зачарованому краю — щось так гейби приснилося їй... Ось, перед нею садок пальмів. А пальми стрункі, вітями сягають аж під стелю.

По середині красувався на причуд гарної будови водограй, з якого вода дрібними крапельками розсипалась кругом. Межи деревами підстрибували різні пестробарвні птички, а до того ще воздух наповнила та божесько солодка мельодія, що їй душу так зворушила.

По що їй сюди привели? Мимо так чудесного вражіння, що зазнала в першу хвилину, трівожне се питане знова десь то в її душі пробудилося і дрозд потряс її стрункою лопаттю.

О, Боже — чи се вона снить? Чи її очи посліпли були? Як же се сталося, що дотепер вона не добачила стрункого муштини, що спочивав там на боці в штучно виробленій печері, на лаві устеленій мохом? Кришталеві каплі повисли над його головою, а з боків коло нього стояли гейби то німфи, зі здоровенними смолоскипами, яких полумінь освітлював магичним сявом все в округ.

Ільона станула, немов вкопана, і приглядалась муштині у турецькому убраню, якого лице в голубому світлі смолоскипів видалось їй зовсім як мертве.

Коло його ніг лежав рідкої породи білий пес, що стрижуци вухами дивився то на свого пана, то на прекрасну, йому незнакому дівчину!

Блідий муштина, що дотепер непорушно вдивлявся в

Ільону, підняв ся з місця. Мила усмішка сіяла на його лиці, коли наближав ся до ньої.

— Здоровлю тебе прекрасна цвіточко півночі! — промовив милозвучним голосом, ломаною німецькою мовою.

Люблю лагідні, біляві жінки, бо вони наче ті срібні лучі місяця, що розгрівають серце але не палять, як горячі проміння сонця.

Сказано мені, що ти красуня — а однак признаю, що ти далеко красша, чим я самий думав та як мені про тебе розповідали. Ясне, лагідне твоє око усмирює біль моєї хорої душі, зір мій з захватом спочив на тобі, ти ніжно-чарівна цвіточко — й бачу що лиш твоя любов моглаб мене привести до здоровля!

Радіючи, витягнув до ньої обі руки, але Ільона жажнула ся, поблідла й уступила перед ним.

— Пощо мене привели сюди, до вас? — спитала трівожно. — Я тут зовсім чужа. Насильно мене сюди завели і не знаю, що те все має означати!

Блідий мущина усміхнув ся знова, підчас коли поглядом майже пожирав її.

— Ще почуваш себе тут чужою — але скоро вже будеш гейби в дома, біла рожечко моя. Мати меш тут все, чого тільки твоє серце забажає, будеш царицею мойого народа.

О, не втікай передімною! Твоя присутність є бальзамом для мойого скривавленого серця, а ти станеш моєю потіхою, вернеш мені спокій давно втрачений! Бач бо у мене була вже жінка, так лагідна й мила як ти — і з того часу, як її стратив, я нидію — не тішить мене вже життя, серце моє все скиглить та плаче, бо забрано мені все що було у мене найдорозше!

А тепер, коли тебе я побачив, найдорозша з межі всіх жінок — моє серце знова радісно забило й знова наповнило ся світлом сонця!

Остань зі мною солодка цвіточко півночі! Будеш богатою і щасливою, а тисячі людей заздрісні тобі будуть!

Але й тепер, після сих слів, коли він витягнув руки до ньої, вона відступила з трівожним криком. З її очий пустилися слюзи.

— О, Боже, алеж я не можу остати у вас, мушу верта-

ти до вітчизни — до нього! Ах, пане, пустіть мене звідси — той, кого я кохаю, прийде сюди за мною, до нього мушу я вернути!

Лице Саїд паші спохмурніло. Він, любимець султана самого, один з найчільніших мужів в турецькому царстві, не навик до того, щоб хто противив ся його волі.

— Чи ти є жінкою тамтого?

Ільона заридала й рухом голови заперечила сьому. Тоді його лице знова прояснило ся.

— Ні? О, то скоро забудеш про нього, а любов моя розгонить твій жаль. Коли-б ти була жінкою тамтого, тоді-б мені тяжко було затерти в твоєму серці образ його — а так, твого коханця не бою ся!

— Ох, пане, пане, майте милосерде надімною, не можу й не кину ніколи свого любого! — говорила крізь плач, заломивши руки. Якийсь падлюка, обманивши мене, завіз аж сюди, до Царгороду. Ось тепер вже доміркувалась я всього — ох, мій Боже — мій Боже...

Турчин потряс головою, так гейби не міг сього поняти.

— Привикнеш з часом й подобаєть ся тобі жити тут! Ти, моя рожечко, будеш першою межи всіми моїми жінками, вони всі тобі служити муть — ох, дорога серцю мойому, які то щасливі разом будемо.

Ільона гляділа на нього блудними очима. Побачила, що він не розуміє болю її серця й не пустить її від себе за ніяку ціну.

Зі страху перед ним майже задубіла. Втворила уста — хотіла кричати — але її голос застряг десь в грудях.

— Тепер покажу тобі твоє царство! — сказав усміхнувшись і вхопивши її за руку, майже силою вивів до сусідньої кімнати.

Двері перед ними втворили ся якимсь тайним способом і вони переступили поріг. Ільона мимоволі здержала ся. Голосний дотепер гамір втихнув в мить.

Були у великій, пишно прибраній салі, де скрізь, де тільки глянула, видно було в золото оправні зеркала, дорогі килими, низенькі та м'яккі отомани, та пушисті хідники.

Що за принадний вид.

На отоманках скрізь лежали та сиділи гарні жінци-

ни, заняті розмовою. Всі були ще молоді, а деякі з них надзвичайної краси.

Було їх зо двайцять. Вони всі то жінки Саїд паші, але нікотрій із них не вдало ся розсігнати хмар із чола молодого володаря.

Всі вони жили із собою у згоді, забавлялись разом розговорами, попиваючи з барвистих горняток моку, а від часу до часу приказували грати дівчатам, що підобгавши ноги під себе сиділи долів на підлозі.

Прекрасні, фантастичні убори з цвітистого шовку оповили їх пухкі тіла, а всі, без винятку, були обвішані майже всякими дорогоцінностями. Побачивши свого пана й володаря, вступаючого між них в товаристві незнакомій дівчини, підняли ся і низенько поклонили ся. При тому кожда із них бистрим поглядом змірила білоголову дівчину та з якоюсь обавою рівночасно споглядаючи на своїх подруг. Саїд паша потягнув Ільону до протилежної стіни, де під багряним піддашем було підвисшене сиджене. З усмішкою посадив її на м'якій отомані.

— Так, моє сонічко, моя ти царице — тут сидіти меш при мойому боці, а вони всі мають тобі кланятися, бо відтепер ти будеш панею моєю а Саїд паша буде твоїм першим невільником!

Женщини, не розуміючи німецької мови, якою паша говорив до Ільони, гляділи здивованим та зависним оком на незнакому. Зразу відгадали що мав означати її прихід і перше місце, яке її паша вказав — сим дав її місце найдоросшої своєї жінки, що недавно йому померла — значить, ся незнакома їм дівчина мала нараз стати їх панею.

Ільона, побачивши їх ненависні погляди звернені на себе, затремтіла з тривоги. Найрадше булаб зірвала ся і втікла, знаючи однак, що без волі паші не зможе втечи з його палати, рішила ждати на догідну хвилю, щоб впасти йому до ніг та просити о свободу.

Паша сплеснув тричі в долоні. Сейчас втворили ся бічні двері і дванайцять прекрасних танцюристок, впали до кімнати. Низенько поклонили ся паші та його сусідонці і почали свій всхідний, думку мотаючий, танець. Але паша ані не глянув на танцюристок, його погляд був не-

мов прикований до його сусідки, а Ільона сиділа всім тим паче задурманена. Чудові танці ще більше путали її думку. Похилила ся вперед і дивилась широко втвореними очима а темний румянець прикрасив її личка. Гаремні жінки увагу своєю звернули одні на танцюристок а другі на Ільону. З заздрістю підглядали з яким подивом глядять паша на незнакому, а личка їх що-раз то сумніли і вони шепотом висказували свої докірливі уваги. Коли танець скінчив ся, а танцюристки зникли, похилив ся паша до Ільони і спитав:

— Но, моя рожечко, чи любила ти сей танець?

А коли Ільона мовчки лиш притакнула головою, говорив живо дальше радісно підсміхаючись:

— О, будеш мала тут чудове жите — вони всі будуть тобі послуговували а ти ними розпоряджати меш тільки рухом руки!

Нараз звернув ся до своїх жінок, що все ще вдивлялись в нього і, принявши поважний вигляд, промовив:

— Знаєте, що серце моє хоріло з жалю після смерти любимої Сулими, що займала перше місце в мойому серцю. Вона була для вас всіх доброю панею, а після її смерти ви старали ся мені її заступити — та даром — нікотрій з вас се не вдало ся.

Аж тепер серце моє загоріло любовю до дівчати з півночи і вона займе місце Сулими, а ви маєте вважати її за свою паню!

Жінки лиш з трудом придавлювали своє почуванє невдоволення і ненависти та мовчки прийняли слова свого володітеля. Паша однак не зважав на їх невдоволенє і звернув ся до Ільони, що бліда, зі стрівоженим поглядом прислухувала ся його словам.

— Здаєть ся, ти змучена, моя рожечко, сам відведу тебе до твоїх кімнат. Відпічни сьогодні, щоб відсвіжена змогла явити ся на гучних забавах, що заведемо в честь твоєю, як нової хазяйки — вибрана серця мойого — ходи зі мною.

Се кажучи подав руку тремтячій дівчині. Ільона ледво була в силі підіймити ся, так сильно тремтіли її ноги. Шалена тривога здавила її серце — обавляла ся остати на самоті з пашею, що майже пожирав її пристрасним своїм поглядом. Була безборонною супроти нього, була

у нього в руках... Боже милосерний — коли він накине її свою любов — коли...

Не було в силі думати даліше, так стало їй прикро й слабо, що аж захиталась на ногах, але побачивши, що паша хоче її обняти, перемогла обезсилене й похиливши голову пішла із ним.

Богате уряджене кімнат, якими її паша провадив, ввело її в здивоване. Він з усмішкою на устах втворив двері до другої кімнати, а коли Ільона переступила поріг, спинила ся й немов у сні глянула кругом. Чи се у казці їй хто се розказав, чи вона може снить? Бо чи справді на землі можуть бути такі богацтва?

— Тут твій зачарований край, моя солодка русалонько, тут від тепер панувати меш і приказувати, а Саїд паша перебуде тут, коло ніг твоїх, найсолодші години свого життя. Увійди до раю роскоший. Нехай благословлена буде хвиля, що зробила мене найщасливішим з помежи всіх людей!

Голос його пробудив її з того захвату. З дрощем тривоги перебіг її погляд по кімнаті, дійсно подібної до раю. Затишні місця межі пальмами так і просили щоб під їх гилячками відпочати. Зі стелі повіс дах зі самих листків, з помежи яких визирали прекрасні цвіти, лагідними запахами насолоджуючи цілу кімнату. Найкрасшим однак зі всього було ліжко, розложене під адамасковим накритем, з шовковою постелю. На підлозі розтягнені були кожі з тигрів, а вся обстановка була прекрасно різьблена та позолочена.

— Чому-ж, моя царице, не хочеш увійти до раю любови? — дав ся чути знова голос Саїд паші. Ільона здригнулась а потім скоро поступила кілька ступінів вперед і тремтячи всім тілом впала на фотель.

Боязно, немов наполохана птичка, оглянула ся кругом себе — не піднесла однак очий в гору, бо обавляла ся любовію горючого погляду паші.

Тоді Саїд паша впав їй у ноги, захопив за обі руки і горячими поцілуями почав покривати її руки.

— Коло тебе, найдорозша, мушу виздоровіти! Твоє око є так чисте, як саме небо а личко лагідне як у чистого ангела — ти своєю появою вляла супокій в мою змучену, хору грудь.

О, дозволь мені дивитись на себе, бо се мені приносить полекшу! Ти така поважна — так тиха — не можу вже й глянути на тамті вічно сміючі ся, балакучі кумошки — від тепер ти будеш моєю одинокою, моїм всім!

В захваті обняв її в пів і хотів притягнути до себе.

Ільона з трівогою зірвала ся.

Боже милосерний — як же вона зможе оборонити себе перед його нахабністю.

— Пустіть мене, пане, пустіть мене! — кликнула тремтячим голосом. — Я так змучена, ледво можу ще вдержати ся на ногах — дозвольте мені випочати!

Хоч на лице паші виступила тїнь невдоволення після її слів, але він сейчас журливо похилив ся до ньої.

— Ти змучена, найдорожша? Ні, не плач — бо се журить мене! Відпїчни хоч кілька годин моє серце, після того твій сум пропаде із серця твого, сонїчко моє знова ясним світлом засяє.

Будь здорова моя рожечко. — Бач, тяжко мені відійти від тебе — але — я твоїм невільником й тобі ніколи не прийдець ся надармо мене просити!

Поцілував її злегка в чоло, ще раз приклонив голову, а потім повільним ходом вийшов з кімнати.

Коли по хвилі вона хотїла підійти до дверей, щоб їх замкнути на засуву, вони втворили ся знагла і до середини увійшли дві муринки і внесли малий столик, заставлений всякими присмаками.

Поставивши столик під росохатою пальмою, поклонили ся низько і знаками дали її зрозуміти, що бажать її допомогти при розбираню.

Ільона зі страхом відступила від них і дала їм приказуючий знак, щоб забрали ся з кімнати.

Коли невільниці вийшли й вона замкнула двері то доперва тоді заспокоїла ся троха. Підійшла до столика, зїла кусочок мяса, напила ся кваску а опісля впала змучена на отоману. Зложивши руки на грудях, вдивила ся в стелю. По хвилі сльози струмочком пустили ся з її очий — вона думала над своїм незавидним положенєм. Бо-ж немислимим було втікти звідси, де стїлько очий стежило за ньою!

О, Боже, що се за жите! Була увязнена, мусїла зносити пестоці нелюбого й незнакомого чоловіка, була на-

ражена на ненависть стільки жінок — й не мала навіть надії визволити ся з того положення.

Отче дорогий — зітхнула побожно — хорони мене в сїм чужім краю. Зішли ангела, щоб хоронив мене в тій небезпеці, щоб я не впала жертвою того чужого чоловіка. Наведи Роберта на мої сліди! О, Боже, вчини чудо — инакше пропаду!

І спрашний плач стряснув ніжною її постатю.

Підчас коли Ільона в молитві шукала потїхи, межі жінщинами у гаремі розіграла ся бурлина сцена. Тільки паша вийшов з Ільоною з тої кімнати, як підняли ся оклики обуреня. Всі ті жінщини злучила разом спільна ненависть до незнакомої дівчини, що хотїла від них забрати любов Саїд паші.

— То гадина — просичала Сулейка, одна з найкрасших жінок паші — вдає лагідної й невинної мов голубка, але рівночасно є облудлива мов кіт.

Вважайте, кажу вам, коли вона стане улюбленою жінкою паші, то буде для нас тираном. Його держати ме в своїх сильцях й тільки вважати ме, щоб він до нас не наблизив ся — а тоді жите наше буде ще більш нудне чим дотепер!

— Сулейка правду поворить — кликнула Дафне, струнка красавиця — не можемо допустити до того, щоб вона забрала від нас серце нашого володаря.

Хто вона є — звідки забрила сюди? Чи можемо допустити на се, щоб якась там зайда з півночи нами розпоряджала?!

— Ні, ні! — кликнули всі хором — не допустимо до сього, мусимо її позбути ся.

Сулейка підняла ся і глянула по всіх блискучими очима.

— Мусимо скоро взяти ся до роботи — сказала — доки ще вона зможе його цілком здобути для себе, бо опісля буде тужив за ньою, як за Сулимою!

— Я-б думала, щоб до вечірньої їди додати її отруї, яка-б не завела й зробила те саме, що передше, й звільнила нас від сьої, як й від попередньої ненависної нам жінщини!

